

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
 Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,- per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
 Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,- per jaar. Losse nummers f 0,25.
 Contrib. Luisterkr. f 1,-. Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,- te voldoen.

ZO VAREN DE SCHEEPJES VOORBIJ ...

Zo varen de scheepjes voorbij... Terecht zoudt u er meewarig om glimlachen als het mijn bedoeling zou blijken het een of andere kinderleidje met u te behandelen. Al moet ik toegeven, dat de titel van mijn onderwerp wel ver in uw en mijn leven teruggrijpt.

Dat kan intussen geen kwaad. „De grootste zegen, die een mens kan ten deel vallen, is zolang mogelijk kind te blijven”, schreef eens iemand. Misschien zijn er al te véél groten, en te veel van hen, die groter willen worden.

Maar dit terloops. Ik zou u over die scheepjes spreken. Die scheepjes, waarvan ouderen de kleinen zo hardnekkig voorhouden, dat zij voorbijvaren.

Vind u dat „voorbij” ook zo’n geweldig woord? Zo regelrecht en onverbiddelijk? Als een „voorbij” niet wordt betrokken op zoiets als een examen of een ziekbed, roept het haast altijd een zekere weemoed bij de mens op.

„Het sprookje is uit; een mooie droom is voorbij”, zo kan het nu en dan opeens uit de luidspreker klinken. Ja, het is angstwekkend, dat woord „voorbij”. Hard ook — hard in zijn onherroepelijkheid.

Nu is het heel wel mogelijk, dat u al-maar zit te denken: „waar heb ik dat méér gehoord, dat voorbijvaren — behalve in de kinderkamer?”

En opeens hebt u het: natuurlijk, van Rudyard Kipling, Engels schrijver en winnaar van de Nobelprijs voor literatuur, is dat ontroerende beeld „ships that pass another in the night = schepen, die elkan- der in de nacht voorbijvaren”.

Zij is van overoude tijden, de beeldspraak, die het Leven een zee noemt, een wijde oceaan. U en ik bevaren haar; wij zijn de schepelingen.

Dobberend, stampend, rijkend en verzin- kend, koerst ons schip voort. Onder de hoge hemel, het stralend sterrenveld of het jagend wolkenfloers.

Wel een gedachte om er even bij stil te staan, dat wij schepelingen zijn. Wij, gemeen- schapswezens, die desondanks dikwijls ra-

kelings *langs* elkander gaan. Wonderlijk, hoe wij meestentijds niet mét, maar náást elkan- der leven.

Mensen worden geboren, worden volwassen, treden in het huwelijk. En velen van hen leven van de groene tot de zilveren of gou- den bruiloft rustig (en soms ook ónrustig!) naast elkaar. Ook uit hún huwelijken wor- den er kinderen geboren, van wie sommi- gen hun ouders vaak vreemd, innerlijk vreemd blijven. Van één vader en moeder, in één gezin, in één huis grootgebracht, gaan later velen jarenlang lángst elkaar.

Niet zelden ook vreet zulk een vervreem- ding voort en groeit zij tot een droeve, maar bovenal beschamende verwijdering. Hele families, in één stad of provincie, zijn elkan- der totaal uit het oog en dus zeker uit het hart verloren!

Charles Dickens verhaalt ons van een groot gezin. Vader dagelijks ter beurze, op kantoor of tussen de wielen en ma alleen ’s nachts thuis. Vóór- en nadien reisde zij stad en land af om propaganda te bedrijven voor het een of andere prijzenswaardige doel.

Natuurlijk, dat de kinderen uit dat gezin een „best” leven leidden. De een voedde de ander op, hetgeen niet mocht verhinderen, dat Pipi, de jongste van het zevental, voort- durend op sjouw was. Meestal met de askar mee, naar de bejaarde huishoudster wist. Hoe kon het schaap dus tijd vinden om óók nog naar school te gaan?

Gelukkig maar, dat er in de meeste gezin- nen minder hapert aan de onderlinge band, dan in ons voorbeeld gesteld. Toch — elke hapering in de binding tussen man en vrouw, tussen broers en zusters, tussen fa- milies, heeft haar terugslag. Zoals ook de, hier en daar rafelige binding tussen de *vol- keren* geenszins nalaat haar heilloze uitwer- king te tonen.

Is het, huiselijk gezegd, niet om te huilen als mensen elkander zo weinig tot steun zijn, dat zij elkaar onbewogen voorbijstevenen? Als schepen in de nacht — ja.

Bedenken wij daarbij dat de mens zich iets dergelijks niet kan permitteren.

Hij is namelijk al zo’n bedreigde figuur en

daarenboven nog zozeer kwetsbaar. Daarom — als wij het beeld nog even vasthouden — daarom is er geen schip, dat tijdens de vaart geen schade oploopt. Hier is een zeil gescheurd, daar een mast afgeknapt en ginds zelfs een roer verloren gegaan. Schepen genoeg in de omgeving, maar... de meeste varen voorbij!

Of er dan nergens havens, hulpposten zijn? O zeker. In onze dagen zien wij de krachtige opkomst, de glorieuze opbouw van wat ons wordt aangeduid als „maatschappelijk werk”. Hartverwarmend, alle hedendaagse voorzieningen en mogelijkheden ten behoeve van hen, die, hoe dan ook, in *eigen* mogelijkheid moeten falen.

Er is wellicht één maar, één gevaar, naar het wil voorkomen en dat is het gevaar van de over-organisatie op dit terrein. Het is vaker gebeurd, dat aan het eind de bomen beletten het bos nog te zien. Want wat, als wel de grote, maar niet de geringe schade zou worden opgemerkt en hersteld, aangezien deze organisatorisch in geen enkele sector van maatschappelijke bijstand was onder te brengen?

Mag ik het even directer uitdrukken: er bestaat een verdriet onder de mensen, dat niets van doen heeft met ziekte, invaliditeit, werkloosheid of ouderdom. Leed, dat zelfs geen verband houdt met de omstandigheid, dat ons volk, zoveel jaar na zijn bevrijding, nóg onder een woningnood heeft te lijden. Onlangs bezocht ik iemand, die ten einde raad bleek. Niemand moest hem ooit nog met maatschappelijk werk aan boord komen — alsublieft! Letterlijk overal had hij aangeklopt, maar eveneens overal was hij tegen het hoofd gestoten. Bureau A had naar B en dit naar C verwezen en zo tot het beruchte bittere einde, in dit geval tot instantie Z toe. Daar hebt u dan die over-organisatie.

„Kan ik niet beter kapot zijn, wat heb ik nog aan m'n leven?” vroeg de man mij, ruw door de verbittering. Ik keek in ogen, waarin de duisternis zich had gevestigd; ik zag hoe de niet aflatende tegenslag het gezicht van de geplaagde met wrede beitel had bewerkt.

Wij, mensen, zijn meestal slechte troosters. En stellig zijn er ook situaties, waarin geen troostwoord pást. Hoe dan ook — laat mij u bekennen, dat ik mijn gastheer aanvankelijk niet wist te bemoedigen. Een enkele poging daartoe moest bij gebrek aan adem voortijdig sterven. Het was als het opwinden van een klok, waarvan de veer is gebroken.

Hoe men in zulke omstandigheden tot vreemde reacties kan geraken! Zo zei ik eensklaps en al heel weinig ter zake: „Wat heb u daar een buitengewoon sierlijke plant”. De ander keek en sprak lusteloos: „Och ja, die heb ik indertijd nog 's van de mesthoop gered en nu komt me dat ding zo waar nog tot bloei ook.”

„Dat is mooi”, hoorde ik mijzelf antwoorden, „iets te redden, bedoel ik. Maar... hoe goed ik ook kan begrijpen, dat u die plant niet kon zien sterven, zo'n moeite kost het mij, in te zien hoe u dan uzelf wilt stellen op de plek, vanwaar u die armetierige stommel destijds hebt opgeraapt.” Even later zat ik,

mijns ondanks, in handen met de sleutel tot het hart van deze vertwijfelde.

Oudtijds werd de mens wel genoemd „de maat aller dingen” — zeker is hij niet geboren om te sterven! In hem ligt een wereld besloten; een schatkamer van ongeweten kracht en ongemeten mogelijkheid. In u, in mij, in ons allen. De vraag is alleen: wat dóen wij met deze kracht? Wenden wij onze mogelijkheden wel aan?

Sommigen achten het leven maar een afmattende bedoening. Al zuchtend vertrouwen zij u toe, dat zij niet bijster verrukt zijn van het tranendal, waarin zij gedwongen zijn te verblijven. Vergeten velen niet, dat zij méér in beheer hebben dan het vege lijf, méér dan het persoonlijk ik, dat steeds de boventoon begeert te voeren?

Schepelingen, elkaar geruisloos voorbijvaarend. Onverschillig voor mogelijke moeilijkheden van anderen, werpen er maar weinigen anker en lijn uit. En tòch....

„De stille krachten zullen zeker overwinnen”, zo zag en zong eens Henriëtte Roland Holst. U zoudt eens wat beleven in deze donkere wereld, als wij niet zo krampachtig ons hart bedwongen. Een houding overigens, meer uit valse schaamte dan uit louter onverzettelijkheid geboren.

Daar is de geslaagde zakenman, die een oude schoolmakker heeft ontmoet. Hij heeft hem in zijn auto laten stappen en samen hebben zij in een duur restaurant wat bijgepraat. „Ik hoor het al, jongen — jij hebt het niet bepaald getroffen”. Zijn hart was goed genoeg iets voor de vriend-van-jaren te ondernemen; men heeft toch zijn relaties? Al heeft hij hem (voorzichtigheid vóór alles!) dan ook niets beloofd....

Maar dat is nu alweer een maand of twee geleden; wij leven snel en onze zakenman is de hele ontmoeting al bijna vergeten. Hij heeft het ook zo razend druk — het is wat, om tegenwoordig op de been en in de markt te blijven!

Daar is de man, die, vier, vijf jaar geleden, woorden kreeg met zijn enige broer. Om niets eigenlijk; achteraf bezien een bagatel. Maar ja — je hebt toch je principes, je „ponteneur”. Hoewel, wat zijn Henk en hij altijd onafscheidelijk geweest. Wat hebben zij wat met elkaar opgetrokken.

En broer Henk op zijn beurt? Ach, ook hij heeft zo zijn opvattingen; er is dit verschil: hij speelt al een paar jaar met de gedachte aan toenadering. Als... als hij z'n broer eens een briefje schreef? Maar hij doet het niet. Want ook Henk's „ponteneur” — begrijpt u?

Daar is... Maar waartoe meer voorbeelden? Het is onmogelijk te zeggen of er veel en hoeveel er van die zakenlieden, van die broers, zusters en anderen zijn, die hun hart gebieden te zwijgen. Mensen, die daarmee de „overwinning van de stille krachten” niet helpen voorbereiden, maar veeleer in de weg staan.

Daarom: denkt u nog eens terug aan die bespreking in dat restaurant. En — broer Henk; schrijf 'm tòch maar, die brief. Vandaag nog!

CHR. HENNEKES

de mensen van goeden wille

De „mensen van goede wille” wilden met alle middelen — soms door conspiraties — de vrede redden, de eenheid van Europa vestigen. Wat hen daarbij bezielde, was geen godsdienstig gevoel; het was de West-Europese moraal, die in de besten onzer een zelfstandig bestaan leidt, ons voorzegt was goed en wat verkeerd is en ons noopt tot de telkens herhaalde poging om datgene wat wij als goed hebben onderkend, ook tot verwezenlijking te helpen brengen. Geslaagd zijn deze „mensen van goeden wille” niet, of slechts ten dele: hun streven is veelal doodgelopen; zij hebben misschien iets ergers tegengehouden. Maar zij zijn er. Zij dragen er toe bij, dat wij het ondanks alles niet behoeven te betreuren, juist in deze tijd te leven. Deze wereld zou een gelukkige wereld kunnen worden, als zij met meer aandacht naar de mensen van goeden wille luisteren wilde.

Johannes Tielrooy

De hoogste liefde is liefde voor de mensheid:
er 's geen andere deugd dan haar te dienen,
geen andere vreugd dan haar te mogen dienen. —
O, stort u in haar, dat gij onbegrensd zijt.
zoals zij onbegrensd is en oneindig.
Verlies u in haar, word in haar herboren:
golf van haar zee, halm van haar ruisend koren,
zuivre stem van haar lied. Vernieuw u, reinig
uw klein hart van de smet van vrees en haat:
elk mensen oog is het oog van uw broeder.
Gij zijt der mensheid kind: wees gij haar moeder:
zij wil uit u groeie' in volmaakter staat.
Worde uw liefde als een vuur, wit van intensheid:
maak nieuw uzelf, nieuw de aarde, nieuw de mensheid!

Garnt Stuiveling

thuiskomst van de kinderen

Als grote bloemen komen zij uit 't blauwe duister
Onder de frisheid van de avondlucht
waarmee hun haren en hun wangen
licht zijn omhangen,
zijn zij zo warm. Gevangen
door 't sterke klemmen van hun zachte armen
zie ik de volle schaduwloze liefde,
die op de bodem van hun diep-doorzichtige ogen leeft.
Nog onvermengd met menselijk erbarmen,
dat later komt — en redenen en grenzen heeft.

M. Vasalis

waarom niet juichen en lachen?

Waarom hebben de meeste mensen het bevrijdende juichen verleerd? Alleen de Alpenbewoner kent het „jodelen”, de bevrijdende uiting van levenslust. Het weerklinkt wijd en zijd door de bergen, en ieder is blij, als hij het hoort, behalve wanneer hij een akelige knorrepot of brombeer is. Stel je eens voor, dat een stadsmens in een van de drukste straten ineens begon te juichen of te jodelen! Men zou hem voor gek verklaren. Het fatsoen verbiedt elke uiting van hevige gevoelens. Daarom staat er in romans of brieven ook altijd: „Hij had het wel kunnen uitschreeuwen van plezier en hij had de hele wereld willen omhelzen”. Hij „had”; waarom „heeft” hij het niet gedaan?! Omdat de beschaving eist, dat men zijn vreugde verbergt. Als men alleen op straat loopt, mag men wel huilen, maar niet lachen, want dit laatste geldt voor een teken van niet helemaal goed bij je verstand zijn.

WILHELM STEKEL

OP REIS

Onlangs heb ik gelezen, dat vakantie hebben betekent: contacten leggen met mensen. Dit is één van die beweringen, die het op het eerste gezicht wel aardig schijnen te doen, maar die niets te betekenen hebben. Ik stel me voor, dat beroepscontactenleggers zoals handelsreizigers en maatschappelijke werkers in hun vrije tijd in hun vakantie alles liever zullen doen dan aanpappen met hun medemensen. Maar dat kan ook wel gezichtsbedrog zijn, want de verscheidenheid der reizigers, die ik in de afgelopen weken heb waargenomen is groot. Wat bewoog bijvoorbeeld de, op het oog 67-jarige, heer en ganse week van Thun naar Interlaken heen en weer te varen? Deze, altijd eenzame, man placht bij weer en onweer op het achterdek te zitten. Meestal zat hij in zichzelf gekeerd te staren naar de rugen van zijn medereizigers, de handen geleund op de knop van zijn wandelstok. Zijn panamahoed lag voor hem op de tafel. Naar de oevers van het schone meer keek hij niet. Het rustige zitten was hem blijkbaar ruimschoots voldoende. Menigmaal ook volbracht hij sluimerend zijn reisweg, maar dat deed aan zijn waardigheid niets af. Hij zat kaarsrecht, de milde mond gesloten en enkele dunne, dorre grijze haren wuifden in de wind. Als het weerbericht verspreide buien had aangekondigd rustten zijn handen op een parapluieknop en op de tafel lag een vilten hoed.

Men kan slechts raden, waarom die heer daar dommelde. Had hij misschien, een jaar of veertig geleden op die boot gevaren met zijn jonge bruid en trachtte hij met gesloten ogen de beelden van zijn jeugd op te roepen? Of wilde hij alleen maar verlost zijn van het gekwebbel in de conversatiezaal van zijn hotel? Zat hij misschien stiekum zijn medereizigers te observeren om hen later in een roman te gebruiken als vulling van zijn werk? Of was hij alleen maar een suffige oude man, die zich domweg heen en weer liet varen om de tijd dood te slaan? Ik zal het niet weten.

Duidelijker was het reisdoel van een 42-jarige, slechtgeklede man met een alpino-tje op en een grote menigte gouden tanden in een slecht gebit.

Het meestopvallende aan deze persoon waren zijn grote grijze ogen en zijn voortdurende kinderlijke, om niet te zeggen kinderachtige, lach. Zulke mensen brengen mij altijd even in verwarring. Zij zijn zo idealistisch en staan zo duidelijk open voor het goede in de mens. Nu zie ik in mijn vakanties de wereld ook wel wat rooskleuriger aan dan anders, maar dit gaut mij toch te ver.

Toen ik de man voor het eerst zag, lachte hij mij stralend toe, liet al zijn tanden zien en

keek mij welwillend doch doordringend aan. Blijkbaar wilde hij mij in zijn vreugde doen delen. Om hem niet teleur te stellen heb ik even schichtig teruggegrepen. Het was niet nodig geweest, want alras bleek, dat deze man niet anders kon dan ongeremd en positief kijken. Op zijn reviers hing een schild van zes bij vier centimeter, waarop vermeld werd, dat er ook voor mij nog redding was. Maar ik wenste mij niet te laten redden, zeker niet nu ik op reis was en zeer zeker niet door deze mens.

De zijzakken van zijn slobberig jasje staken vol papieren en hij droeg in de ene hand een stok, die hij blijkbaar zelf had gesneden en van allerlei reddende symbolen had voorzien, terwijl hij onder de andere arm een plastic tasje had. Ook dit tasje bevatte drukwerk. Toen ik hem een keer of wat had ontmoet (want hij bezocht dezelfde bezienswaardigheden als wij) pakte hij uit zijn tasje een drukwerk, waarop mijn mogelijke redding nader werd omschreven.

Deze apostel had altijd een uitgebreid gezelschap bij zich. Het meest opvallend was een korte dikke man met een hitlersnorretje en een filmcamera, die het gezelschap opvrolijkte met kinderlijke kwinkslagen. Dan lachte de man met de grijze ogen hartelijk mee, maar heel anders. Hij liet daarbij zien, dat het goud niet tot zijn snijtanden beperkt was, maar tot ver in de grote mondholte voorkwam. Maar een vrouw in het gezelschap lachte nooit. Zij zag er vermoeid en uitgeblust uit en deed het voorkomen, alsof zij zich maar het liefst in een ravijn zou storten.

Verder bestond het gezelschap uit een stuk of wat jonge meisjes, die al even terneergeslagen achter de lachers liepen.

Dit spookachtige troepje kon men aantreffen in tamelijk dure kabelbaantjes en restaurants, waar zij, aangevoerd door de dikke grappas, omvangrijke maaltijden zaten te verorberen.

Bij ons rees de vraag, of deze mensen op een zendingstocht waren en gerugsteund werden door de mogelijkheid van declaratie voor reis- en verblijfskosten, dan wel dat zij een pleziertocht maakten en en passant een Goed Werk deden.

In het eerste geval is het rendement bijzonder gering geweest. In het tweede geval mogen wij aannemen, dat het meedragen der tractaatjes de voldoening was van een innerlijke behoefte. En zoiets mag niemand een ander misgunnen.

Ja, er waren zeer veel merkwaardige mannen en vrouwspersonen onderweg. Ik vraag mij af, wat zij wel van ons gedacht zullen hebben.

H. H.

lezingen voor de radio

zo. 21 aug. VARA 9.45 uur W. Holtland: „Want de goden zijn afgunstig”.

zo. 28 aug. VARA 9.45 uur W. C. Koppenberg: „De Status-zoekers”.

zo. 4 sept. VARA 9.45 uur Dr. W. Kraak: „Niet actueel?”